

УДК 658.26: 336.648

В. П. Петренко, д.е.н., професор

К. В. Мідюсева, магістр

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

З метою підвищення конкурентоспроможності українських компаній і національної економіки загалом, в статті здійснено аналіз досвіду використання зарубіжними та вітчизняними підприємствами програм з корпоративної соціальної відповідальності.

За визначенням Європейської Комісії, корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це "концепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із заінтересованими сторонами на добровільній основі" [3].

Сьогодні успіх діяльності компанії залежить від ефективності організації її внутрішнього середовища. Важливим аспектом при аналізі кращих тактик західного менеджменту є вибір моделі управління. Саме обрана модель корпоративного управління обумовлює успіх компанії на ринку. В даний час орієнтиром для українських компаній є західні компанії, а українська теорія менеджменту в основному спирається на досягнення американських дослідників. Можна сказати, що автентичної української моделі корпоративного управління поки не існує.

Для того щоб виявити основи для побудови моделі, актуальною і прийнятною саме в українських реаліях, розглянуто характеристики моделей корпоративного управління, прийняті в різних країнах, і відзначено сучасні тренди розвитку цих моделей. Сучасні дослідники відзначають чотири моделі корпоративного розвитку: англо-американську, європейську, латинську і японську [4]. Ми розглянули англоамериканську модель, так як українська практика управління в основному побудована за західним зразком.

Застосування моделей визначається рівнем розвитку країни і законодавства, причому на різних історичних етапах кожна країна проходила період соціальної відповідальності держави, що створило умови для реалізації КСВ.

Проведений аналіз соціальних програм американських, європейських та українських компаній, дозволив здійснити наступні висновки (табл. 1).

КСВ в Україні перебуває на стадії розвитку, оскільки продовжує орієнтуватися на ближче коло стейкхолдерів – державу, власників та персонал. Більш широке коло зацікавлених сторін, таких як місцеві громади, постачальники та інші, поки що, так і не є системною ознакою.

Таблиця 1 – Особливості управління соціальною відповідальністю підприємств у вітчизняній та зарубіжній практиці

Форми КСВ	Особливості використання на підприємствах України	Особливості використання на підприємствах Америки	Особливості використання на підприємствах Європи
Економічна відповідальність	Слабо розвинені принципи корпоративного управління.	Спрямованість на відповідність з передовими принципами корпоративного управління, гідної винагороди та захисту прав споживачів.	Законодавчо встановлені рамки поведінки, наприклад, 35-годинний робочий тиждень, МРОТ, регулювання понаднормової роботи, правила виробництва і тестування мед.препаратів.
Юридична відповідальність	Невисокий рівень законодавчо закріплених правил поведінки корпорацій.	Невисокий рівень законодавчо закріплених правил поведінки корпорацій.	Глибоко розроблені законодавчо правила ведення бізнесу.
Етична відповідальність	Пріоритет стану людських відносин в економічному житті.	Тенденції переважання підтримки місцевої громади.	Високі податки і високий рівень державного соціального захисту.
Благодійність (філантропія)	Захист навколишнього середовища. Освіта і культура. Розвиток технічного потенціалу. Підтримка спільнот.	Спонсорювання мистецтва, культури та університетської освіти.	Високий податковий тягар переносить на державу відповідальність за фінансування культури, освіти, тощо
Основні стейкхолдери за ступенем важливості	Держава. Власники. Персонал. Споживачі.	Персонал. НКО і суспільство.	Персонал. Споживачі. Суспільство. Акціонери.
Стимулюючі / рушійні сили КСВ	Держава. Самі корпорації. Місцеві влади.	Самі корпорації. НКО і суспільство.	Самі корпорації. НКО і суспільство. Держава.
Роль неурядових / некомерційних організацій	НКО не чинять тиск на бізнес. Недостатньо розвинена роль НКО.	С суттєвим ресурсом для компаній, які прагнуть зберегти комерційний успіх шляхом прояву поваги до етичних цінностей, людей, суспільству та навколишньому середовищу (US Business for Social Responsibility (BSR), Canadian Business for Social Responsibility (CBSR)).	Надають великий вплив на громадську думку і тиск на бізнес.
Тенденції соціальної звітності (СЗ)	СЗ знаходиться на початковому етапі. СЗ в основному орієнтована на державу і акціонерів (у меншій мірі – на суспільство).	Ініціюється самим бізнесом. Стандарти добре адаптовані і широко застосовуються. Орієнтована на більшість стейкхолдерів.	Ініціюється самим бізнесом. Стандарти добре адаптовані і широко застосовуються. Орієнтована на більшість стейкхолдерів.

Соціальна відповідальність українських компаній та організацій спрямовується насамперед на трудові відносини і заходи із захисту здоров'я, безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою: лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в розвиток громади, половина – не вживає заходів з охорони довкілля. Найбільш активними в цій сфері є, насамперед, представництва іноземних суб'єктів господарювання, які переносять і впроваджують сучасні світові практики, а також великі та середні вітчизняні підприємства, які удосконалюють свою діяльність на засадах концепцій загального управління якістю.

Список посилань на джерела

1. Блог Євгена Тришина – Про маркетинг "Маркетинг в Україні" "КСВ – корпоративна соціальна відповідальність" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ua-marketing.com.ua/?page_id=667.

2. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://brc.undp.org.ua/img/publications/ua_wdp_src_csr05.pdf.

3. Міжнародний стандарт ISO/FDIS 26000 "Керівництво з соціальної відповідальності" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ksovok.com/doc/iso_fdis_26000_rus.pdf.

4. Кретова А. В. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні за участі держави: механізм взаємодії / А. В. Кретова, Н. Березовська // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. – 2011. – Вип. 194. – С. 115-123.

5. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К.: Вид-во "Фарбований лист", 2010. – 56 с.

УДК 005.35

В. П. Петренко, д.е.н., професор

Д. І. Стрембецький, магістр

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПРИКЛАДІ ПАТ "ПРИКАРПАТТЯОБЛЕНЕРГО"

Говорити про сталий розвиток оперуючи лише економічними чи соціальними критеріями не можливо й за сучасними науковими поглядами неефективно. Розвиваючи окрему складову системи без врахування стану інших (тобто не на основі стратегії), з огляду на їх загальну взаємозалежність та взаємобумовленість, призведе як до погіршення інших складових, так і до завдання шкоди безпосередньо тій складовій, котру планується розвивати.

В даній роботі розглядається соціальний аспект соціальної